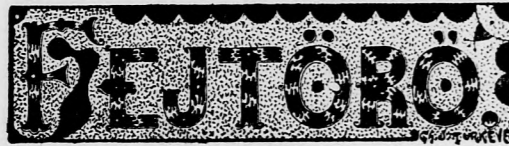

elfogdossa a leveleket. Mit akar a tűzről pattant derék matróna e fufanggal? Kivimni, hogy Liza az ő pártfogoltjának, Szalóky Péternek nyújtsa a kezét: ösmervén Liza rajongását a költészet iránt, Kisfaludy verseit a jámbor Szalókyknak adja, ki aztán a magái gyanánt szavalja ezeket Liza előtt és igyekszik magát ily réven megkedveltetni. Ebből kerekedik aztán a vígjáték bonyodalma. Biróné «bűntársa» a levelek elfogdosásában Ágh Ferkó, a becsületes öreg gazdatiszt, a kit váltig furdal ezért a lelkiismeret, de sehogysem bír ellenállani a katonás nagyasszonynak. Képünk is abban a helyzetben állítja elénk, a mint vonakodik a felfogott levelet kiszolgáltatni, ám a nagyasszony rádörrent: «Ne prézsmítájon annyit, hanem ide azzal a levéllel!» és az öreg vonakodásának menten vége léssen. (I. felvonás, 4. jelenet.)

Birónét Rákosi Szidi, Ágh Ferkót Gabányi adják a Nemzeti Színházban, a tőlük megszokott kitünő humorral.

Jeleje: Fejtörő az elme sportja

Rovatvezető: Csizsár József.

Mennyiségtani kérdés:

1. Két szám összege és négyzetüknek különbsége egyenlő 17-el. Melyik a két szám?
2. Valaki 99 éves és csak huszonöt születésnapja volt. Hogyan lehetséges ez?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. márczius 25.

A 23. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése: Irodalomtörténeti kérdés: Pontyi alakja Bessenyei «Filozófus»-ában. Képrejtvény: Nyugtalanít a kincs, akár van, akár nincs.

Helyesen fejtették meg: Singer Gyula, Zubor Imre, Zakár Lajos, Fried Nándor, Zombory László, Földes Zoltán, Szeremley Császár Loránd, Diemár Kálmán, Névedí Botka Andor, Puskás Jenő, Gyapai József, Lederer Károly, Simonyi Kálmán, Putnok Imre, Weiss Aurél, Nevezky János, Kekés Kálmán, Kertész Jenő, Freund Richárd, Ansterlitz István, Háberfeld Aurél, Miskolczy Sándor, Pick Béla, Borosnyay Oszkár, Ascher Kálmán, Keresztessy Zsiga, Kästenbaum Béla, Róth Ottó, ifj. Izsák Gyula, Bohrandt Lajos, Herczeg Albert, Thiermayer Ferencz, Géczy Géza, Schreiber Nándor, Gróf István, Kuna László, A. Makoldy Győző, Schütz János, Paczauer Ervin, Muntyán Emil, Békey Ödön, Solyom Aladár és Jenő, Barla Sz. József, Kutlik Félix, Ajtay Géza, Beszterczey Lajos, Rapaias Rajmond, Görbe

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMTATVA.

Sámuel, Jurenák Géza, Medgyesi László, Schlesinger Károly, Maresek Sándor, Mittler Frigyes.

A jutalmul kitűzött könyvet (Legouvé «Az olvasás művészete») Kuna László főgimn. tanuló előfizetők Jolsván nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

S. Elemér, Budapest. «Hamlet»-ről szóló tanulmányának csupán szorgalmas kidolgozását dicsérhetjük meg, mert egyebekben zűrzavaros, tévedéseknek is ép oly merész, mint értelmetlen hozzávetéseknek egyvelege. Nem áll, hogy a tragédia tendenciája: «Miliók egy miatt», mert Hamlet szenvedéseinek a «miliók» szenvedéseivel semmi köze sincsen, a tragédiában a nép a legtávolabbról sines érdekelve. «Hamlet»-et nem illeti meg a «szenvédélyes» jelző, tragikumához a kulcsot épen szenvedélytelensége adja. Hamlet örütségéről kár annyit vitatkozni; világos, hogy a hős az örütséget tettei, mert ennek leple alatt akar a király előtt ártalmatlannak feltűnni és így boszúját ezélehoz juttatni. Az első felvonásbeli szellemlátás mozzanatát sem tudta felfogni, nem magyarázza meg: objektív vagy szubjektív csudálatos-e ez? Önnök sokat kell még tanulnia, sokat olvasnia, míg a világirodalmi remekművek mélyebb megértéséig eljuthat és sikeres magyarázására képes lesz. Ép azért buzdítjuk, olvasson, tanuljon sokat és a gyümölcsök nem maradhatnak el. — K. Béla. Köszönjük ajánlatát, de nem fogadjuk el, mert ott már van tudósítónk. — Schreiner József, Budapest. Sziveskedjék erről a kiadói hivatalt értesíteni. — Jean. Forduljon kérdésével a «Középiskolai Matematikai Lapok» szerkesztőségéhez. — B. Gy. Szentés. Igen. — Damjanics. Így nem lehet pályázni. Különb az egész meglehetősen gyarló verselmény. — Felsülések. Megjött. — Hü olvasó. Budapest. Endrődi S. könyvről legközelebb bővebb ismertetést fog közölni a lap ez idei vezetője. — Polgár Gy. Ödön, Győr-Révfülu. Egyik sem közölhető. — Rotter S. Budapest. A megemlékezést szívből köszönjük. — Maresek Sándor, Losonez. 1. Kidolgozható, mert az iskola világából való. 2. Gaspey Tamás vagy Ollendorff H. G. angol nyelvtana. Kaphatók a Franklin-Társulatnál. — F. L. Nagybecskerek. Ön zsákban macskát árul, fiatal barátunk. Hogy ígérhetők meg munkája közlését, mielőtt még csak a színt se látuk? — «A száműzött». «Pusztított az ellenség. Az országban szerteszét». Ez a refrain fityeg verse minden szakának a végén, a nélkül, hogy egyszer is odaillenek. Nagyon téved, ha üres sallagnak gondolja a refraint. Szerves része az a költeménynek, mely mindig az alaphangulatot vagy érzelmét tükrözi, sejteti, magyarázza. («Oh irtalom atyja, ne hagyj el!» Aranyánál, «Edward óh!» az angol balladában.) — «Anyám csókja». «Volt nekem egy...» Nagyhangú szövegek, üres puffogások. — Két kíváncsi. Ne legyenek kíváncsiak! Rigmusaik a képzelhető leggyöngöbbségek. — Ifj. Pitta Lípót, Rimaszombat. Köszönettel fogadjuk. Bohrandt Lajos, Eperjes. Victoris munkái tudtunkkal nem jelentek meg nyomtatásban. Kézy Mózesnek küldött költeményét nem érdemes közölni. Nem minden régiség érdekes és értékes. — Franz János, Nagykikinda. «Mátyás diák» Kisfaludy Károlytól, «Középkori doctori disputatio» dr. Sárffy Aladártól. — 265. Elfogadjuk tudósítónak, valamint értesítőt is — köszönettel. — Marzsó Lajos, Pozsony. Faludy Zsigmond levéltárgykereskedése, Erzsébet-körút. — VII. osztályos tanuló, Józsefváros. Dr. Horváth Cyll lapunknak helyettes szerkesztője. — 193. sz. előfizető. 1. A református főgimnáziumok jegyzékét nemrégiben közöltük, nézzen utána a «Szerkesztői telefon»-okban. 2. Teveli Mihály tanár úr a körmöczbányai főreáliskolánál működik. — John Sándor, Szegvár. Csakis magát a fényképérvélt kell elküldeni. Az eljárás leírásáról nem szözlünk. — Klein Rezső, Nagyvárad. Az 1—15 számokat 2 kor. 40 fillérért megkaphatja. Előfizetése márczius végén jár le.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	FŐMUNKATÁRS:	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	DR. RUPP KORNÉL	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

«KORAÉRETTSÉG.»

(A nagybácsi leveleiből.)

... Bizony-bizony, csuda teremtések vagytok, öcsém. Igazi maskarák, a milyenek az én fiatal koromban az utczán legfőlebb farsang utolsó napján tekeregték, annak különben is «bolondok napja» lévén tisztességes neve; mostanság pedig menj föl Pestre, ballagj ki a nagy utczára, annyi majmot látsz egy percz alatt, a hányat azelőtt tiz esztendő alatt száz talján nem mutogatott. A félszemiekről, a kik az orruk fölé egy darab kerek üveget tapasztanak, nem is érdemes szót vesztegetni; azok már csak amolyan vásári majmok, nem menaszériába valók. De jön a többi, az igazija. Széles fátermörderekkel járnak, hogy a drága, nemes füleik föl legyenek támasztva, méltósággal lépnek, mintha legalább is püspök volna mindegyik, olyan komolyan, mint valami nagy germán filozóf. Ha bemennek az elektromos kocsiba, szörnyű szemtelen komolysággal a szájukat se nyitják ki, rá se néznek a szegény kalauzra, hogy a magamfajta éltes ember szinte szeretné ő kegyelmességöket atyafiságosan képen törülni ezért a nagy komolyságért, aztán megkérdezni tőlük, hogy az úrfi hány kanállal evett a tudományokból? Száz pengőt rá, hogy a hivatalát se tudná tisztességesen leírni, a professzora pedig a legnagyobb asinusok seregében emlegetné a becses nevét. Hanem azért valamennyien nyafogtok, öcsém, az élet nyomorúságos volta ellen, mintha az élet volna az oka ennek a kergeségnek. Az én időmben a fiatalság testestül-lelkestül fiatalság volt, nem akart erőnek erejével vén ember lenni. Dolgoztunk, játszottunk, beértük a játékos eszünkkel, senki se sandított mérgesen, hogy öcsémnek tartották; meg is értünk lassan-

ként, egy se vált rothadttá, mikorra érettnék kellett lennie, mint a hogy a mostani ficsuraknál szokás. Az akkori deákság udvari bolondjának tette volna meg az olyat, a ki gyerek létére vén embernek akart volna látszani; manapság pedig «koraérettség» számba menne, ha mehetne. De ha van koránérő uborka, krumpli, retek: miért ne legyen koránérő ember is? Nem érik föl észszel, hogy a koránérő krumplinak is meg van az ideje, azt se lehet időnap előtt élvezni. Fenneleg-hettek, játszhatjátok az öregesdit, a komolyosdit, vagy ép a blazirtat, nyavalyások; ez a «koraérettség» csak azt mutatja, hogy elvesztettétek a szájakot izét, divatos kórságba estetek, mint a hogy valamikor, anno... divatos volt a hektika és egy bolond se tartotta magát elegánsnak, ha csak nyöszörögve, göthös köhésceléssel nem járt az emberek között. Ilyenek vagytok ti, jeles korán-érett ficsurok — a piaczon, a nagy utczán, a mennykőves kocsiban; de bezzeg az iskolában, ha felelni kell, vagy otthon, ha kiteszik a tálat, rögtön vége a szörnyű «érettség»-nek. Jobb lesz bizony az oroszlánbört szépen félre tenni és nem feselegni azzal, a mi nincsen. Józan eszű ember soha sem kívánta előbb a gyümölcsöt a virágjánál, annyit meg a Miska kondás is tud, hogy hitvány virágnak ragyás vagy semmi a termése. Ifjúramék jegyezzék meg, hogy igazi emberkor: igazi gyerekkor. Öcsémuram pedig ne kapalódzzék máskor, hogy kegyelmességét a tanár úr így meg amúgy megsértette «férfiúi» reputációjában, megtitulálván tizenöt esztendő, hat hónapos, hét napos, nyolcz óras és kilencz perczes létére «asinus»-nak; nehogy az öreg pipaszár a husvéti szent napokon ama méltóságos «férfiúi» önértetnek méltó kiporolásában találjon foglalatoskodni. Sapientsat. Maradván egyébiránt szerető nagybátyád, m. p.

KÜLÖNÖS VÉGRENDELET.

Verne Gyula regénye.

26.

Egyedül jogositott magyar fordítás.

Másnap reggel fél hétkor künn volt már Kymbale az állomásnál, jegyet váltott Columbus felé. Útba ejtette természetesen Herculanumot is. Beült az utolsó kocsiába, melynek a hátsó részén nyitott folyosó volt. Podgyászát betette, ő maga pedig a folyosóra ment ki. Az utasok mind bennmaradtak a kocsiában, mert hűs reggeli szél fújt.

Kymbale kezében a revolverrel úgy állott ott, mint valami katona, a kit őrszemül állítottak oda. Roppant nyugodt és hidegvérű volt.

Hét óra tizennégy perczkor már hallatszott távolról a vonat dübörgése. Mindkét vonat teljes gőzerővel rohant a maga útján. Kymbale fölémelte a revolvert, mintegy ezélezve. A két vonat füst- és gőzfelhőbe burkolózva süvített el egymás mellett.

Két revolverlövés hallatszott csaknem ugyanabban a pillanatban. És a két vonat néhány percz múlva eltűnt a nagy távolságban. Az utasok föl sem vették a lövéseket. Ilyesmi Amerikában hétköznapi dolog. Kymbale zsebredugta a revolvert, bement a kocsiába és leült a helyére. Megsebesült-e a kapitány, vagy éppen maradt — nem tudta.

Az utat folytatta Tennessé-n át, elhaladt Nashville, Cumberland River mellett, ez utóbbi népes kereskedő város, Chattanooga mellett, a mely fontos stratégiai város. Majd Georgián át vitt az út, a melyet joggal neveztek el «A dél kulesá»-nak — a mint Pennsylvaniát «Az észak kulesá»-nak hívják.

Georgiában Augusta volt az utolsó állomás, azután következett Dél-Carolina. Junius 2-dikán este érkezett Charlestonba, ebbe a híres városba.

Az újságból olvasta, hogy Urrican kapitány vigan folytatja az útját California felé.

— Istenemre, örvendek, hogy a golyóm eltévesztette. Valóságos medve, nem is szárazföldi, nem is tengeri, hanem emberi bőrbe bújó medve a rettenetes Urrican.

Egyébként a lapok nem tudtak semmit a párbajról, valószínűleg nem is jut soha nyilvánosságra, ha ugyan lehet egy lap tudósító titoktartásában bizni! . . .

Kymbale nem ismerte még Charlestont, ezt a hírhedt várost, melyet a rabszolgakereskedés középpontjának neveztek el. Számos elemi csapás sújtotta: víz, tűz, ragályos betegség látogatta meg, s daczára a sokféle csapásnak, virul mégis, örvendetesen fejlődik.

A gyorsan népszerűvé vált Kymbalet Charlestonban roppant lelkesedéssel fogadták. A charlestoniakra nézve a hét játszó közül csak Kymbale létezett. Csaknem biztosra vették, hogy a néhai való Hypperbone milliói már az ő zsebében vannak.

Az alatt a negyvennyolcz óra alatt, míg Kym-

bale Charlestonban mulatott, se vége, se hossza nem volt a meghívásnak. Boldog volt, a ki ebédre vagy vacsorára magánál láthatta. Charlestonban nem beszélt senki másról, mint Kymbaleről. Rövid idő alatt száz meg száz jó barátja lett, s Kymbale nem mulasztotta el, hogy egyszer egy fényes társaságban nagyfontosságú ígéretet ne tegyen:

— Ha megnyerem a milliókat, Charlestonban egy óriási kórházat alapítok az elhagyatott szegények számára.

A város képviselő-testülete pedig rendkívüli közgyűlést hívott össze, s közös lelkesedéssel megválasztották őt Charleston diszpolgárává.

Így érkezett el Junius 3-dikának estéje. Óriási diszvacsorát rendeztek a Kymbale tiszteletére, melyben minden rendű és rangú polgár rész vehetett.

Több ezer ember jelentkezett a diszvacsorára. Nem is a városban, hanem az Ashtley-ligetben gyűltek össze az árnyas fák alatt. Valóságos búcsújárás volt az. A lelkes polgárok zöld zászlókat lobogtattak a nap hősnének tiszteletére.

Hogy erről a diszlakomáról némi fogalmunk legyen, megemlítjük, hogy erre az alkalomra egy óriási pástétomot készítettek, melynek a súlya nyolczezer font volt. Ezt a pástétomot egy nyitott társzekerén tizenkét ló húzta ki az ünnepély színhelyére. A pástétom készítéséhez a következő alkotórészek kellettek: kétezernégyszáz font marhahús; négyszáz font borjúhús; négyszáz font ürühús; ötszázhatvan font sertéshús; százhusz font vaj; háromszázhatvan font szalonna; hetvenhat nyúl; száznyolczvannolcz csirke; kétszáz galamb; kétezrenyolczszáz font liszt; kétszáznegyven darab vad.

Ez a rém-sütemény tizennégy láb széles, huszonnégy láb hosszú, hat láb magas. A pástétomot húsz szakács szeletelte fel ötláb hosszú késekkel, hogy az ezer meg ezer vendég mindenikének kijusson belőle az illendő adag.

És ezer meg ezer torok versenyzett egymással az üdv-kiáltásokban:

— Éljen Harris T. Kymbale! . . . Éljen a negyedik játszó! . . . Éljen a Zöld Zászló! . . . Éljen a Hypperbone-verseny főfő-matadorja!

V.

A kentucky-i barlangok.

Május 26-dikán újra húzás volt Chicagóban. Ez a húzás Lissynek szólt. Az ötödik játszófél a sorsnak is, a közönségnek is határozott kedveltje volt. Igaz ugyan, hogy betegsége egy-két embernek elvette a kedvét attól, hogy fogadjon reá, de ezek is felbuzdultak, mikor megtudták, hogy Lissynek immár semmi baja sincsen.

A második koczkavetés *hat-hat = tizenkettő*, Lissyt Kentuckyba rendelte. Kentucky a harmincznyolczadik mezőn volt, e szerint két húzással már a hatvanhárom mezőnek felén jóval túl jutott. Nem esoda tehát, hogy az élénk fantá-

ziájú Jovita már úgy beszélt a milliőről, mintha a zsebében volna.

Május 23-dikán indult el a két jó barát nő Milwaukee-ből, de nem Kentuckyba, hanem Chicagóba vették az irányt. Chicagóban a lapok már előre hirdették, hogy érkezik az ötödik játszó. Az újságok tudósítói megostromolták a Sheridan-streeti lakást. A *Chicago Herald* részletesen beszámolt arról, hogy a két leány a lehető legjobb egészségnek örvend, s hogy néhány napig még Chicagóban maradnak.

Nem is volt semmi okuk arra, hogy siessenek, mindössze huszonnégy órai út Chicagótól Kentucky. Kár volna a méregdrága vendégfogadókban pocékolni a pénzüket, mikor otthon takarékosabban megélhetnek.

Csak Jovita volt nagyon nyugtalan. Mindjárt másnap kérdezte Lissytől:

— Mikor indulunk?

— Ráérünk még! . . . Ma csak május 27-ike van, június 6-dikaig teljes tíz napunk van még.

— Igaz . . . igaz. — jegyzé meg Jovita, — de tulajdonképen nekünk

Francfort-ba, Kentucky fővárosába kell mennünk . . . Aztán a híres Kentucky-barlangokat is meg kellene néznünk, . . . tudod, hogy a világ esodái közé tartoznak. Igazán hálával tartozunk a néhai való Hypperbone úrnak, a ki alkalmat adott nekünk —

— Azaz, hogy inkább a koczkáknak —

— Természetesen, édes Lissym. Nos, mikor indulhatunk?

— A mikor neked tetszik . . .

— Tehát — holnap reggel!

— Nem bánom, de előbb meg kell látogatnunk Field urat!

— Igazad van, Lissy.

A nagy áruház főnöke, az összes személyzet

nagy diadallal fogadta a két leányt. Szerencsét kívántak nekik és biztatták, hogy csak tovább a milliők útján!

Másnap reggel felültek a gyorsvonatra, s délben Indianapolisban, Indiana állam fővárosában szállottak ki. Ennek a városnak százezer lakója van.

Ha Kymbale lett volna a helyükben, bizonyára nem mulasztotta volna el, hogy e városnak minden rendű és rangú nevezetességét

megnézze, s nyomban cikket írjon róluk. Lissy és Jovita meglegedtek azzal, hogy a főútezők végigsétáltak, másnap reggel nyolcz órakor már tovább mentek

Louisvillebe, a mely az Ohio balpartján fekszik, tehát éppen a határán Indianának és Kentuckynak. Jovitának nem kellett sem Louisville, sem Newport, sem Covington, sem Francfort, sem Lexington, a löversenyek híres-nevezetes városa, pedig ipar és kereskedelem szempontjából mindeniknek megvan a maga jelentősége: Jovita csak a Mammoth-barlangokról álmodozott, ezeket kívánta s minél előbb látni.

Mikor Louisville-ben késő este megérkezve megszállottak az elegáns vendég-

fogadóban, Lissy rögtön lefeküdt.

— Jó éjszakát! — mondá neki Jovita.

— Mikor indulunk tovább? — kérde Lissy.

— Holnap reggel!

— Már holnap? . . . Hiszen néhány óra múlva már ott leszünk, a hova igyekezünk. Miért olyan nagyon sietni?

— Hogy ne sietnének, mikor a Mammoth-barlangokhoz megyünk! . . . Aludjál jól lelkem, . . . majd felköltelek.

Másnap, május 30-dikán a «Mammoth-Hotel»-nál szállottak meg, ez a nagyon fényes vendég-

Kymbale kezében a revolverrel.

fogadó a híres barlangok tőszomszédságában épült. Jovita égett a vágytól, hogy minél előbb láthassa a világhírű barlangokat. Az nap szó sem lehetett róla, mert tömérdek vendég tartózkodott a környéken, a kalauzok mind le voltak foglalva.

A turisták között volt Illinois államnak a kormányzója is: John Hamilton. Midőn a kormányzó megtudta, hogy Lissy és Jovita szintén a Mammoth vendégfogadóba szállottak, a közös ebédnél a két ifjú hölgyet maga mellé ültette az asztal fölé. A társaság férfi és női tagjai elhalmozták mind a kettőt különös, kiténtető figyelmükkel. Számos lelkes tósz hangzott el, s Lissyt, mint a Hypperbone-milliók leendő örökösét dicsőítették. Jovitának az arca csak úgy sugárzott a boldogságtól. Annyira beleélte magát nem is a maga, hanem a barátjáné szerepébe, hogy elvégre a szerény és tartózkodó természetű Lissy a bátor és beszédes Jovita mellett egészen háttérbe szorult.

Midőn este tíz óraker visszavonultak a szobájukba, Jovita diadalmas érzéssel kérdezte Lissy-től:

— Nos, mit szólasz te ehhez a dicsőséghöz?

— Semmit — felelé Lissy.

— Micsoda, téged nem hatott meg ez a fogadtatás? . . . Ez a kegy, hódolat, udvariasság, mélylyel minket ma Hamilton meg a többiek elhalmoztak? Tudod-e, hogy ezek mind fogadnak reánk!

— Szegény emberek!

— Nem érezed a vágyát annak, hogy megnyerd a játékokat, s ezzel háláld meg kiténtető szívességüket?

— Csak egyet érzek most, — hogy aludni szeretnék, mert nagyon álmos vagyok.

— Aludni? . . . Hallatlan, te tudsz ezek után aludni?

— Jó éjszakát, Jovita!

— Nos hát jó éjszakát, «milliók tündére» . . . — s a beszédes Jovita szemére is reá nehezedett nemsokára a pezsgős vacsora mómora . . . Félig ébren, félig álmában suttozta:

— Bár csak már holnap volna!

A kentucky-i barlangok részletes bejárása hatnyolcz napot vesz igénybe. A főüreg hossza csaknem másfél mérföldnyi hosszú, s a barlangok összes térfogata tizenegy milliárd köbméter. Száz meg száz kanyarodó út, sziklaodú van itt. A természet csodálatos hatalmát bámulhatja az ember lépten-nyomon.

Május 31-dikétől június 6-dikáig volt idejük arra, hogy alaposan megnézzék. Jovita, a világ legkiváncsibb teremtése már égett a vágytól.

Egy kis társaság verődött össze másnap a turistákból, kitűnő kalauzok állottak rendelkezésükre. A turistáknak jó meleg ruhába kellett öltözniök, mert a barlangokban ugyancsak hűvös a levegő. Kilencz óraker indultak be a barlangokba. A szerezesen szolgák égő szurokfáklyákkal és bányász-mécsékkel haladtak elül, a kalauzok pedig a turisták közé vegyülve magyarázattak

mindent, a mi a barlangokban figyelemre méltó. Sziklalépcsőkön haladtak le, szűk sikátorokon hatoltak keresztül; óriási termekbe érkeztek, melyek hasonlítottak valamely gótizlésben épült székesegyház hajójához; majd a szikla-utak valószínűs útvesztőjébe jutottak, honnan a kalauzok ezerféle kanyarodással vezették ki őket. A fáklyák rőt fénye félelmes színűnek tüntette fel a barlang kőoszlopait, néma bálványkövekként állottak ott, ősidők rejtelmes történeteinek tanúi voltak . . .

Jovita nem győzte a csoda-világot bámulni.

— Nos, Lissy, nem bántad meg úgy-e, hogy ide hoztalak? — kérde barátjánőjétől.

— Nem, Jovita; gyönyörű egy látvány.

— S mindezt nem emberi kéz alkotta, hanem isteni hatalom.

— Egy kicsit mintha félnék, hátha a sziklák összeroppannak a fejünk felett —

— És nem lehetnének június 6-dikán a postahivatalban, hogy átvegyük a Thornbroek közjegyző táviratát . . .

(Folyt. köv.)

II. RÁKÓCZI FERENCZ.

Jósika Miklós regénye. 12

Az ifjúság számára átdolgozta Gaal Mózes.

Rákóczit e vallatása után visszakisérték börtönébe s Longuevallal, ki *egyetlen* tanu s *válló volt egy személyben* — többé nem szembesítették.

*

Magyarországon pedig mindenki tudta, hogy Rákóczy, bár a közelebbi időkben buzgón ragaszkodott hazájához, semmi pártütésről nem gondolkozott, mert ha magát hibásnak érezné, s valóban az volna, miért lenne akkor minden, a mi a Rákóczy elleni keresetet képezi, oly féltékeny titok leplébe burkolva? miért nem állítanák őt a hazai törvény szerint, illető bíróság elé? E hitében Magyarországot még inkább megerősítette az, hogy Rákóczy békésen és nyugalmasan élt jószágában. Végre mindenki átlátta, hogy semmi sem lett volna könnyebb Rákóczinak, mint a gyanu első hírére átmenni Lengyelországba, s magát üldözések ellen biztosítani. Midőn a kormányok tanácsolansága odáig jut, hol, mint a híres *lízek* bírósága alatt Velenczében, ijedelme a jót és rosszat egyenlően rettegi, akkor nem kell csudálni, ha senkiben sem marad kétség a fölött, hogy *kivétel nélkül* minden, a mi nem mer a napfénybe kilépni, önkényt vagy a gyáva gonosziságnak azt a nemét rejti redői alatt, mely sima arcczal s mosolygó ajkakkal a legiszonyúbbat képes elkövetni.

Igy állt a vélemény a két ellenséges párt közt, midőn egy reggel a bécsújhelyi polgármester Rákóczy börtönébe lépett.

Rákóczy asztala mellett ült és olvasott. Mikor az öreg úr bejelentés nélkül a szobába nyitott, a herceg fölkel s udvariasan üdvözlé őt.

— Hercegséged ő felségének, dicsőségesen uralkodó császárunknak parancsából lát itt, — szólt a jövevény.

— Rendelkezésére állok, polgármester úr, — felelt Rákóczy.

— Van szerencsem, vagy inkább fájdalom, — folytató amaz, a vádpontokat átadni, ő felségének azon elhatározott parancsával, hogy azokra a feleleteknek 30 nap alatt készen kell lenniök, mi ha nem történék, sajnálattal kell nyilvánítnom, hogy a bíróság összeül, s hercegségedet makaeséség miatt el fogja ítélni.

— Uram! — mond Rákóczy — ezennel ünneplésen kinyilatkoztatom, hogy a vádpontokat semmi áron át nem veszem. Ő felsége hazám törvényeire s alkotmányára tett szent esküjét ez alkalommal nem fogja megszegni. Én római szent birodalmi herceg, s úgy is mint magyar mágnás és sárosi gróf, készebb vagyok inkább meghalni, mint hogy más bírákat elfogadjak, mint kiket Magyarország törvényei rendelnek.

— Hogyan! — kiáltott fel a polgármester, — tehát hercegséged ő felsége nyilvános parancsával daczol?

— Én ő felsége személyét nem elegyitem ebbe

a csalárdul kieszelt perbe . . . Csak kegyedhez szólok, polgármester úr: mindaz, a mi eddig történt, nem ő felsége tudtával megy véghez; s ha igen, annál szomorúbb, hogy galád tanácsadók tévútra vezetnek.

— Herceg! — mondá a polgármester, — kegyed feledi: kiról s ki előtt szól!

— Ugyanezt legyen szabad nekem is uram, kegyednek több joggal és igazsággal mondani.

— Nekem megparancsolták, — viszonzá a polgármester haraggal, — hogy a vádpontokat azon esetre, ha hercegséged azokat visszautasítani merészkednék —

— Legyen szives polgármester úr szavait jobban megválogatni! — szakította őt Rákóczy félbe.

— Ha mondom, hercegséged azokat el nem fogadja, ide asztalára letenni s kinyilatkoztatni, hogy minden a mellett marad, a mit bevezetésül mondtam.

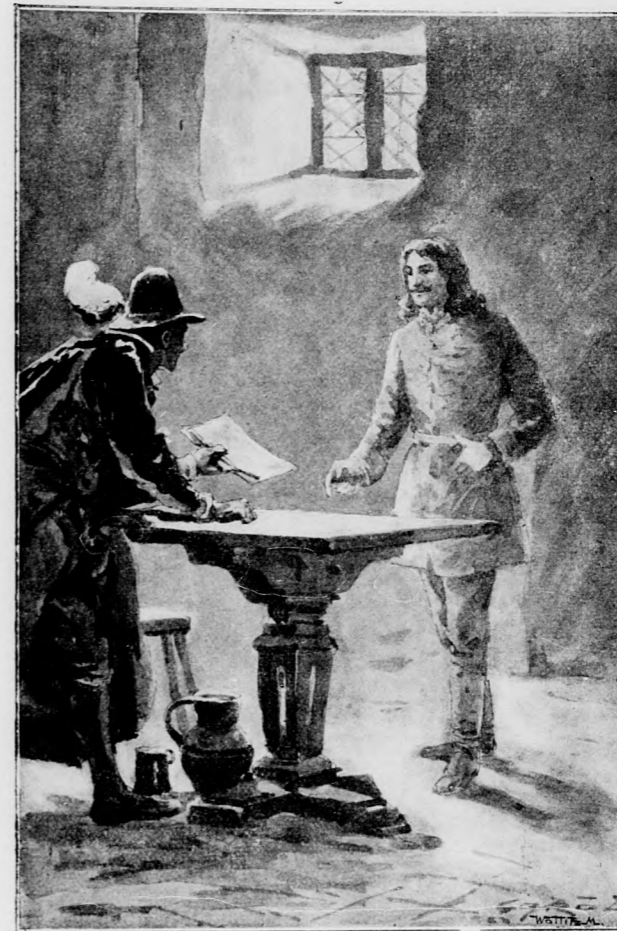
— Nem tilhatom meg, hogy ezt tegye, — felelt Rákóczy, — de *becsületszavamat*

adom, hogy egy újjal sem nyúlok hozzá, még akkor sem, ha azzal együtt senyvedek el e börtönben.

A polgármester letette az asztalra az iratot és némán távozott.

Mikor az ajtót kívülről bezárták, Rákóczy felkiáltott:

— Veszve vagyok, mert az igazság eltávozott az uralkodó trónja mellől! veszve? — folytatá, míg vonásai szilárd kifejezést nyertek, — nem! — van Isten — — mentve vagyok!

BECSÜLETSZAVAMAT ADOM, HOGY EGY ÚJJAL SEM NYÚLOK HOZZÁ.

VIII.

A hűség feleség.

Néhány hét telt el, s e rövid idő alatt sok, igen sok történt.

Bercsényinek az volt a célja, hogy fölmegy Bécsbe, s ha kell erőszakkal is megszabadítja Rákóczit. Útközben aztán megtudta, hogy Rákóczi ügye korántsem áll olyan rosszul, mint a hogy híresztelik Magyarországon, hogy Amália, a kit egy bécsi kolostorba zártak, titkon ugyan, de hathatósan munkálkodik férje megszabadításán. A derék nőnek sikerült a hatalmas jezsuiták jóindulatú támogatását megnyerni, s a mi még ennél is többet ér, a bécsújhelyi börtön felügyeletével egy Lehmann nevű századost bízták meg, a ki hajlandó a fogoly herczeg megszabadításában közreműködni.

Minderről Brenkovics, ez a vakmerő kém hozott hírt Bercsényinek, s egyúttal szívére kötötte, hogy ne Bécsbe, hanem Lengyelországba siessen az utat előkészíteni.

Brenkovics maga Erdélybe sietett, hogy a titkos szövetségeseket, kiket számos meghitt emberével tartott össze — ezek között volt Ursza és Vaszil is, az egykori kecskepásztor — előkészítse a küszöbön álló nagy mozgalomra.

Így forrongott minden a társadalom legalsó rétegétől fel a trónig, a nélkül, hogy a bécsi uraknak még csak sejtelmük is lett volna róla.

Lehmann századost Amáliának jókor sikerült megnyernie: de Lehmann egyelőre nem ígért többet, mint azt, hogy lehetőségig könnyít Rákóczi sorsán, s mindent elkövet, hogy a hozzá intézett levelek kezeibe juthassanak s az övéi szintén ne téveszsenek irányt.

A hű nőnek igyekezete oda célzott, hogy Lehmann Rákóczi menekülésében cselekvő részt vegyen.

Az ifjú százados, ki Rákóczit nagyon megszerette, nem soká vonakodott. A jezsuita-atyák szokott óvatossággal kikérdezték őt s elhatározták, hogy ha a merény sikerül, ő maga is meneküljön hazájába, Poroszhonba. Rákóczinál 30,000 frtot, akkortáiban majdnem 200,000 frtot értékben képviselő összeget — tartott készen számára.

Mіндеzen készülétek oly óvatosan történtek, hogy azokról sem Buccellininek és Ottingernek, sem a többi ítélőbíróknak legtávolabb sejtelmük sem volt. Ez urak azon hitben ringatták magukat, hogy rövid idő múlva pálcázat törhetnek Rákóczi fölé.

(Folyt. köv.)

Az ostromzáron keresztül! 8

Verne Gyula elbeszélése. Fordította Zigány Árpád.

— Mondja neki, hogy van a hajóján egy garázza matróz, igazi gazficzko, a ki nagyon terhére van önnek, s már útközben is zendülésre ingerelte a legénységet: szóval fesse le neki, hogy ez a matróz valóságos akasztófa-virág, s aztán kérje meg, hogy zárassa el a citadellába, de oly föltétellel, hogy az indulás napján visszavehesse, s Angliában törvény elé állíthassa.

— Helyes! — felelte Playfair kapitány elmosolyodva, — ezt megteszem, s hiszem is, hogy Beauregard tábornok teljesíti a kérésemet. De ki legyen az az igazi gazficzko?

— Az itt áll ön előtt, kapitány úr.

— Micsoda! az akasztófa-virág? . . .

— Az én vagyok, ha nincs ellenére.

— Oh, derék, kedves Crockston! — kiáltott föl miss Jenny és megszorította gyöngéd kezeivel az amerikai kérges markát.

— Jól van, Crockston barátom; folytasd hát.

— Nos, ha egyszer bent leszek a citadellában, a melyet már ismerek, majd meglátom, hogy mit teszek: de legyenek nyugodtak, hogy okosan fogok cselekedni. Ön pedig ez alatt siessen a hajót megrakni.

— Oh, — kiáltott föl a kapitány: — az üzlet egészen mellékes most már, s az a fő . . .

— Szó sincs róla! Hát Vincent bácsi? Vajjon mit mondana ő? Csak hadd tartson lépést az üzlet az érzelmekkel; ez legalább kizár minden gyanút. De sietni kell: hat nap alatt készen lehet?

— Készen.

— Nos, akkor január 22-ikén este, jól értse meg! a legjobb matrózokat ülteti be a csónakba s oda küldi White-Pointra, a város végére. Várjon ott esti kilencz óráig; akkor majd ott lesz Mr. Halliburtt és vele Crockston is, az ön alázatos szolgája.

— De hogyan szökteted meg Mr. Halliburttot? s hogyan szököl meg vele magad is?

— Ez már az én dolgom.

— Kedves Crockston, — szólt most közbe miss Jenny, — te kockára teszed az életedet, hogy megmenthesd apámat!

— Miattam ne nyugtalankodjék, miss Jenny: én semmit sem teszek kockára, ezt elhiheti.

— No hát, derék Crockston — mondta James — itt van egy tuczat dollár.

— Ez sok, de majd visszahozom a többit.

— Nos, készen vagy már?

— Tökéletes gazficzko vagyok.

— Akkor hát előre!

— Crockston, — szólt miss Jenny megindultan, — Crockston: te vagy a legderékabb ember a világon!

— Ezen nem csodálkozom! — felelte az amerikai hangosan kaczagva. — Ah, kapitány úr: jó, hogy el nem feledtem.

— Micsodát?

— Ha Beauregard tábornok azt ajánlaná önnek, hogy felakaszta . . . hisz tudja, hogy a katonák könnyen veszik az ilyent!

— Nos akkor, Crockston?

— Nos, akkor kérjen gondolkodási időt.

— Úgy lesz, barátom.

Még ugyanaz napon, a hajós-legénység nagy bámulatára, egy szakasz katona megvasalta Crockston, s felóra mulva, bárhogy ellenkezett is, az «akasztófa-virágot» biztos zár alá tették a charlestoni citadellában.

A kapitány azt hitte, hogy miss Jenny semmit sem fog megtudni arról a halálos ítéletről, a mely Damokles kardjaként libegett Mr. Halliburtt feje fölött: de, épen az utolsó napon, véletlenül rájött, s megtudta a szörnyű valót.

A dolog úgy történt, hogy Mr. Halliburtt halálos ítélete január 22-ikén megérkezett Richmondból, s a hír csakhamar elterjedt a városban. A szerencsétlen foglyot másnap hajnalban kellett volna főbe lövetni, s ennek is rögtön híre futott. Az egyik matróz, mint érdekes ujságot mondta el a dolgot

DOBOZI ÉS HITVESE. — Szekely Bertalan festménye.

A *Delphin*-t pedig szorgalmasan, lázas sietséggel készítették elő az útra. Éjjel-nappal szakadatlanul dolgoztak, hogy berakhassák a roppant gyapot-bálokat, melyek házmagasságra halmozva állottak a rakodó-parton. James Playfair kapitány folyton a munkások nyakán ült és csaknem korbáccsal hajtotta őket, hogy minél előbb készen legyenek.

Noha a fiatal skipper most már nem sokat törődött a dolog üzleti részével, azért a Vincent Playfair & Co. czég mégis fényes üzletet kötött, mert James kapitány valósággal potom áron vásárolta össze a gyapotot.

James Playfair kapitánynak, a ki viszont nem is sejtette, hogy miss Jenny a szomszéd szobában van és minden szót hall.

A fiatal leány velőtrázóan fölsikoltott, és ájultan roskadt össze. James rögtön átszaladt hozzá, bevittette a szobájába, és mindent elkövetett, hogy életre hozza. Miss Jenny lassankint föl is nyitotta szemeit, a mint körülnézett, rögtön meglátta James kapitányt, a ki ujját az ajkára tévén, óvatosságra és hallgatásra intette, majd lehajolt a beteghez és halkán a fülébe súgta:

— Jenny, önnek apja két óra mulva itt lesz a hajón, vagy magam is meghalok érte!

James Playfair este hét óraker vett búcsút a fiatal leánytól, hogy megtegye az előkészületeket az elindulásra. Egész eddig rajta, miss Jennyn és Crockstonon kívül senki sem tudott a titokteljes tervről, de most beavatta a második kapitányt is. Mr. Mathew megjegyzés nélkül hallgatta végig a kapitányt, s végezetre csak azt kérdezte:

— Tehát kilencezrak indulunk?

— Este kilencez óraker. Rajta legyen, hogy a kazánokat a megpattanásig aláfűtsék.

— Meglesz, kapitány.

— A *Delphin*-t csak egy vasmaeska tartja lekötvé. Induláskor elvágjuk a lánczot, hogy egyetlen percet se veszítsünk.

— Nagyon helyes.

— Most pedig, Mr. Mathew, bocssássa vizre a leggyorsabb csónakunkat és hat legényt ültessen bele. Azonnal indulok White-Pointre. Figyelmébe ajánlom miss Jennyt, míg távol leszek, s az Isten legyen velünk, Mr. Mathew.

James Playfair még egyszer búcsút vett miss Jennytől, s pár perc múlva már lent volt a csónakban. Az éjszaka sötét volt; egy esőp szellő sem fűjt, s a nagy kikötő oly csöndes volt, mint a temető. A hat evező nesztelenül merült a vízbe, s a kis csónak, mint a halászmadar, gyorsan siklott tova a fekete hullámokon.

(Folytatása következik.)

A TÓT FIÚ.

Janó a fővárosba jött fel,
— Hisz élni is kell, Istenem! —
Hátára nagy batyut kötött fel
S egy holdvilágos éjjelen
Vándorbotját kezébe véve
Elbúcsúzott szeretitől,
Egy rozmaringszál volt kezébe,
Egy fényes könyesepp a szemébe;
Ki tudja, a virág kitől?!
Ki bánja, a könyesepp mitől?!

Janó a fővárosba jött fel
Árulni drótos holmiját,
Nem vették meg. Ily tótkölyökkel
Minek törődnek a világ?!
Már fogytán is volt elesége
A mit hazulról elhozott,
Hervadt a rozmaring kezébe,
S míg könyje csillogott szemébe,
Janó, szegény, imádkozott.

Imádkozott az ég urához,
Ki a szegényen is segít,
Ki irgalmat, vigasztalást hoz
S letörli a bús könyeit,

Imádkozott: «Uram, segíts meg,
Enyéimen oh hadd segítsek
S lássam szívem szeretteit!»
Míg egyszerű imáját mondja,
Úgy érzi, mintha fogyna gondja,
Mert hisz az Ūrban, ki segít!

Nem taníták papok, tanárok,
Hogy lelke higye az Urat,
Talán tanító sem volt nálok,
— Ki győzne ily kis falukat?! —
Janó sosem járt iskolába,
De kint a réten szaladgálva
A míg virágokat szedett,
Az egyszerű fiú szívébe
Leszállt a csendes, égi béke
A tiszta hit s a szeretet!

... Soká küzdött Pesten szegény még,
Nyakára ült nyomor, szegénység,
Kis holmiját egy ószeresnek adta,
— Szüksége volt a betevő falatra! —
Maltert kevert, napszámba dolgozott,
A létért szörnyű küzdelemben élt
S keservesen bár gyakran könyezett
A sárgult, hervadt rozmaring felett,
Sorsáért mégis kit sem átkozott,
De küzdött, hitt, remélt, imádkozott!

Egy délelőtt az építésnél
— Épen szegény Janó alatt! —
Egy magas állás leszakadt.
A sétálók vidám zajában
Egy perczre esend lett, siri és mély
S az odatóduló csoportnak
Egy ifjú dandy így beszéle:
«Azok közül, kik téglát hordnak
Ez épülő ház tetejére
Mehalt egy tót fiú!» ... «Szegény!»
Sajnálják, csak egy pillanat,
S a lárma, zaj tovább halad!

«Szegény!» Ezt mondta a világ rá,
Pedig ha köztük bárki tudná,
Hogy mily gazdag volt e fiú,
Mily gazdagabb volt ő sokaknál,
Önző, hitetlen gazdagoknál,
Kiknek szívük üres, hiú! ...
Mert gazdaggá pénz, rang sosem tehet,
Gazdag csak az, ki hisz, remél, szeret!

Miklós Elemér.

Vörösmarty mint balladaköltő.

A «Tanulók Lapja» számára.

«Csák» tartalma röviden ez: Mehalt Csáki szűz szerelme Zolna, megölte az ifjú szerelmére vágyódó tündérleány. Csák keresi szerelme tár-

a leány képében. Az ifjú azt hiszi, hogy ez Zolna s csókokkal árasztja el, de alig ölelte át, máris eltűnik a csábkép e gúnyszavakkal:

«Zolna, Csáki szűz szerelme, Zolna,
Hogy nyugodtál a sír éjjelében?»

Ámde a boszú fürgetege e szavakért a tündér

AZ EGRI NŐK. — Székely Bertalan festménye.

gyát, de nem találja, mire a tündérleány azt mondja neki, hogy hűtlen volt az ifjúhoz Zolna, ezért kellett meghalnia; de Zolna felnyögi a sír mélyéből, hogy őt a bércz leánya ölte meg. Csák keresi Zolna gyilkosát; de nem találja, este visszatér kedvese sírházhoz s ime: ott ül a tündér

nyomába lép s hegyen völgyön át üzi a bércz leányát, egyre fülébe sűgva:

«Csáki szűz szerelme, szőke Zolna,
Hogy nyugodtál a sír éjjelében?»

Kisérteties éjjeli kép ez; de azért nem vadászsa

II. LAJOS HOLTTESTÉNEK FELTALÁLÁSA.

Székely Bertalan képe után.

ebben sem a költő az ellentéteket, a bűnök apológiáját kedélyének nemes egyszerűsége határozottan visszautasította.

A másik ilyes költemény *«Turi nője»*, melyet a hűtlenség románczának mondhatunk. Turi kétségbeesik azon, hogy a körülmények nem engedték meg, hogy jegyese az övé lehessen. A leány apjának sírján szomorkodik sorsán s itt el is határozza, hogy meglátogatja a leányt, ki már másnak felesége.

Midőn azonban Turit a fiatal asszony megpillantja, összerogy és visszafut szívéhez pártos vére:

«S a leány, kit Turi kedvel
Néma most és halovány
Rózsa oly fehér, mint arca
Nem virágozik rózsafán».

E költeményben a balladai színezetet az alap-hangulat mellett ott látjuk leginkább, hol a hűtlen leány felismeri Turit, midőn belép a mulató vendégek közé.

Az *«Éjjéli ház»* ugyancsak kísérteties kép. Tartalma röviden ez: A hűtlen Dálnok megunva a városi élet zaját, felkeresi elhagyott kedvesét, kit azonban élve többé nem talál; mert ő utána való bánatában meghalt.

E költemény menete oly lassú, annyira epikus, hogy így alig sorolható a balladákhoz.

Hasonló tárgyról szól, csak nem tragikus végű e költeménynek mintegy mellékképe: *«A hű szerető»*, mely előbbtől abban különbözik, hogy

míg az *«Éjjéli ház»*-ban

«Dálnok a sír kebelében
Halva maradtott»,

addig ebben kedvese holttestét a huszár kétségbeesetten kikerüli. E költemény előadása azonban mégis drámaibb a másikkal s fontos különben még a miatt is, mert egyike Vörösmarty azon kevés költeményeinek, a melyeknek refrainszerű végződésük van.

«A rabló»-ban a költő elbeszéli, hogy egy zsvány elrabolt egy leányt,

ki már másnak menyasszonya volt, hogy pótolja gyermekeinél az anyjukat,

«Ki föld alatt korán
Lelt gyászos nyughelyet».

A leány azonban vőlegényét nem tudja felejtetni s a szigetről, hol őt őrizetlenül hagyták, elszökik. A két kis gyerek önként követi. Midőn a rabló a szigetre visszajön, már csak a három menekülő holttestét látja, melyeket a tenger árja a parthoz sodort. E kísérteties regedalban lesújtó a hármias halál; de egyszersmind kibékítő. E mű alapeszméje az erkölcs diadala, mert a gaztettet elkövető rabló nem mondhatja cselekedetének okául az apai szeretetet. Ezért éri őt az egyéni megsemmisülés, mert míg

«Jámbornak bajban írt
A múlt emléke ad,
Őt bűnök terhelik
És gyilkos öntudat».

Még egy költeménye van Vörösmartyknak, mely rémes világitásban ad elő egy borzadalmas eseményt, ez *«Az özvegy»*. Nászlakomáját ülik az asszonyok legszebbikének, de megjelenik egy hivatlan vendég a társaságban: a férjhez menő asszony előbbi férjének szelleme, ki elmondja, hogy felesége őt meggyilkolta, első férjét pedig ő vele ölette meg. A nő e szavak hallatára összeroskad, elájul és

«Vérszolga jó a vőlegény helyett
S az ébredő halállal fog kezét».

E művet se lehet balladának mondani, főképen előadása miatt, különben meséje kerek és menete drámai.

Ezen a hét költeményen vehető tehát észre az a hatás, melyet idegen minták szültek. Vannak azonban Vörösmartyknak oly balladák költeményei is, melyekben a nép egyes alakjairól szól, ilyenek *«Gábor diák»*, *«Laboda kedve»* stb.

Különösen e két költemény népies genreképnél is mondható. Mindkettőnél a gúny és tréfa vidám napsugara megtörik a bánatos könyv prismájában s humoros szívárvánnyá foszlik. Látjuk ezt *«Laboda kedve»*-ben, ki, mint a költő mondja,

log, hogy kiállítást rendeztek egy öreg festő műveiből és a sajtó meg a közvélemény ráeszmélt Székely Bertalan nagyságára. Ime, az aktualitás révén *«fölfedeztetett»*, halottaiból föltámasztatott a művész, a kit pedig dicsőséges pályafutása, réges-rég fölavatott a legnagyobb magyar történelmi képíróvá. Csöndes, zajtalan, de annál mélyebb medret ásó pályafutás volt ez, a tősgyökeres magyar talentum erő kifejtésének és a művészi fejlődésnek eszményi szép képe. Székely Bertalan puritán jelleme iszonyodott a vásári zajtól, a magakinál hatáshajhásztól, a mihez oly meszerien értett annyi pályatársa, a kik aztán tiz-

THÖKÖLYI IMRE MENEKÜLÉSE ÁRVA VÁRABÓL. — Székely B. képe után.

csak eleinte meg széles jó kedvében, később azonban széles bús kedvében tántorog mentében: mert borba ölte bánatát. A vidám elem és kedves móka kerekedik felül *«Petiké»*-ben, melynek fiatal hőse iskolába menés helyett inkább Juliskával szeretne nyájaskodni, s *«Mák Bandi»*-ban, mely nem egyéb, mint Bandi szerelmi bánata, vallomása és házassága. (Vége köv.)

SZÉKELY BERTALAN.

Megint kiemelt egy nagy embert a feledés ködéből az alkalom. Mert úgy látszik, a mi nemzedékünk érzelmi világát az alkalom uralja és holmi véletlenül fölvetődő aktualitás szokta ideiglenes lelkesedésre, kegyeletre, szeretetre avagy gyűlölségre sarkalni a lelkeket. Most is úgy esett a do-

szerte vékonyabb szabású tehetségükkel, vérmes sikereket arattak. Székely Bertalan félrehúzódt a magányba és úgy dolgozott, küzdvén a mindennapi kenyérért is: képeit potom áron kellett elvesztesgetnie. Akárhány fiatal piktoroskánk a mi napjainkban többet keresett egynehány vászával, mint a nagy mester negyven esztendő alatt! De annál több erkölcsi dicsőséget szerzett magának és a magyar művészetnek. Mint alapjában a régi, pathetikus iskola embere, mindig lépést tudott tartani a korrall. Történelmünknek dicső, de kivált tragikus mozzanatai mélységesen megihlették és felfogás, színezés és kidolgozás tekintetében remek műveket alkottattak vele. Erő és érzelem lüktet minden alkotásában. Mestere kivált a csoportosításnak. És működésének hatalmas ethikai érdeme is van. Az elnyomás vigasz-

talán korábban egyre-másra megjelenő hazafias festményei a magyar szellem szívhez szóló nyilatkozásai voltak: valamint egyes nagy íróink tollukkal, úgy Székely Bertalan esetével iparkodott felajzani a nemzeti élet lenyűgözött idegét. Való igaz, hogy egy egész nemzedék megszokta azt, hogy történelmünk bizonyos eseményeiről olyan képzetet alkosson és őrizzen, mint a hogy azt a Székely Bertalan bűvös esete a szeme elé tárta. *Dobozi és hitvese*, a mint halálra készen várják a török támadást; *Az egri nők*, a mint — galambok az ölyvek ellen — a várat védelmezik; *II. Lajos* hült tetemeinek megtalálása a mohácsi vérmezőn; *Thököly Imre*, a mint haldokló, ősz apjától búcsuzkodva, az osztráktól ostromolt Árva várának földalatti rejtékútján menekül, hogy majdan kuruczfejedelem legyen; *Czilley Ulrik*, a mint *V. László* ifjú lelkét nem hozzá való mulatozással mételezi; *A mohácsi csata*, a szerencsétlen uralkodónak gyászos vége; *Zrínyi Miklós*, a mint az oroszlan kirohanásra eltökélve kinyitja Szigetvára kapuját: legyen elegendő fölemlíteni csak ezeket, a melyek mind belegyökereztek a köztudatba. Bemutatunk négyet közülök, mellőzvé a bővebb magyarázatot, mert még így halvány lenyomatban is megközelítő fogalmat adnak az eredeti compositio nagyszabású stíljéről. E néhány szót pedig kötelességszerűen mondtunk el, hogy ifjúságunk tisztelettel és csodálattal hallja emlegetni Székely Bertalannak, a legnagyobb magyar történelmi képrónak nevét.

—ár.

ŐR-MADARAK.

3

A csőr-szarvúak házas élete igen sajátos. A him üreget készít egy fatörzsben s aztán igen gyakorlatiasan így szól nejéhez: «Menj be ide, csinálj meg fészket, rakd be tojásaidat, tartsd melegen őket, neveld fel a kicsinyeket s majd én addig táplálalak.» A jó nő engedelmeskedik és a férj ekkor elkezdi sarat hordani az üreg nyílásához s betapasztja azt, csak annyi helyet hagyva, a hol bebörtönzött párja csőrét kidughatja.

A csőr-szarvú teste igen karcos, nyaka mérsékelt hosszúságú, feje, lábai és szárnyai rövidek. A legtöbb fajnál a színezet sötétbarna és világoszürke, a mi igen élénk ellentéteket képez. Nagyságuk igen különböző, mert pl. az óriás csőr-szarvú eléri a négy és fél lábnyi hosszúságot s aránylag kissé rövid szárnyai kiterjesztve megütik a két lábat. Hangja olyan, mint a számaré s ha először vagy váratlanul halljuk, meglepő és féltelmes. Nagyon hasonlít az említett türelmes négy-lábuhoz, de olyanforma neszszel keverve, milyent

a lokomotívól véletlenül elszaladó gőz hangoztat.

Csőrük rendszeren sötétvörös színű s rendkívül sajátos része e különös madárnak. Némelyik fajnál majdnem egy láb hosszú s a szarvszerű nyulványa a csőr tetején csaknem füllábot ér el. A csőr alakja nagy erőre mutat.

Most térjünk vissza a csőr-szarvú feleségéhez. Úgy találjuk, hogy ő meg van elégedve sorsával. Kedves férjével abban egyezik meg, hogy az köteles őt a legpompásabb falatokkal táplálni, mihelyt tüneményeszerű csőrét kidugja a nyíláson. A legfájdalmasabb a dologban, hogy e csőr folyton kint van és ez okozza balsorsukat.

A férj hiába igyekezik megtönni a bendőt, melyhez a tátongó csőr vezet. Éjjel-nappal nem nyugodhatik, csak néha lop néhány pillanatot alváásra. A következmény előrelátható. Elsoványodik és elgyengült szárnyai még sovány testének terhét sem bírják meg. Erre jön egy hideg eső és a felkelő nap aranyos sugarai ott találják életlenül elnyúlva a földön.

Sokszor aztán jön a visszatörlés, — az emberek alakjában. A restség és jólét a bezártat izletes, kővér, sőt zamatos peccenyévé hizlalták, mert férje fűszeres bogycsokkal tartotta. Most a kiméletlen ember, a csőr-szarvú madár csodálatos, kellemetlen hangja által vonzatra odamegy, betöri a sárfalat, megragadja a nyakát s — kész a tragédia.

Ha utunkat ismét az újvilág felé vesszük, ott nemsokára egy másik szarvas-madár bukkanunk, melynek hangja nem sokkal kellemesebb, mint a csőr-szarvúé, de a mely szerény, visszahúzó modorral gyöngéd szívet és jöltevé lelket párosít. Ez a közép- és délamerikai chauna. (*Chauna chavaria*.) Körülbelül lúdnagyságú madár, de lábai hosszabbak lévén, mozdulatai sokkal ügyesebbek és kecsesebbek. Uralkodó szín tollazatában a barna, szürkével vegyítve.

A chauna szerény, békeszerető természete mellett tele van tüzzel és mindig készen áll, hogy a gyengéket védelmébe vegye az erők zsarnoksága ellen. Szerencsére a természet erre képessé is tette, a mennyiben ellátta szarvakkal vagy sarkantyúkkal, melyek közül egy homlokán, kettőkettő pedig szárnyán foglal helyet. Ezekkel védi meg kicsinyeit az ellenségtől, legyen az szárnyas vagy csúszó-mászó.

Háznál megszoktatva a chauna igen hamar a baromfiudvar lovagjául szegődik és eredményesen védi azt a sok szárnyas rabló támadásaitól. S e védelmét nem lehet önző okokra visszavezetni, mint az eddigi őrmadarakat, mert tápláléka magvakból és forróvívi növények leveleiből áll, s nem az állatok húsából, melyek ellen sikra száll.

Általában véve azt tapasztaljuk, hogy az őrmadarak védelmé önző okokból ered s így annál dicsegetesebb kivétel — a chauna. Ez az önzetlenség úgy látszik, családi tulajdonság náluk, mert családjukban — ez a gázlok faja — még egy másik példáját is feltaláljuk, csak a darú kell megfigyelünk.

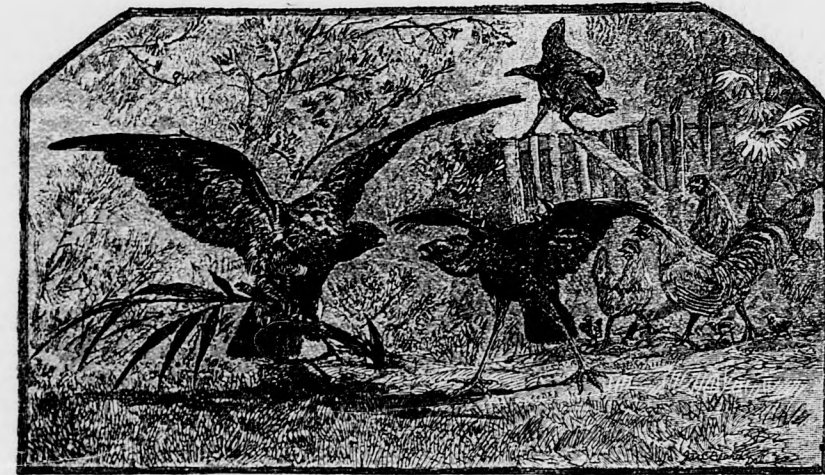
A darú érdeme a következő. Sok apró madár van, mint pl. a sármány, fülemile, fecske, seregély, melyek a hideg évszak beálltával elhagyják az öreg Európát és dél felé indulnak. Ezek képtelenek hosszantartó repülésre és bizonyára elvesznének a Földközi-tenger vizében, ha megkísérlelnék rajta keresztül repülni. S ha Ázsián, Szírián, Palesztinán keresztül mennének, az út sokkal hosszabb, sem hogy útközben utól ne érné őket a tél s így menthetetlenül elvesznének. Hogy találják meg hát az útát Afrikába?

A darvak legnagyobb része szintén költözik és a hideg első jelére már láthatjuk őket, a mint V alakú csoportokban dél felé szállanak. Menet mindég igen alacsony repülnek s folyton hallatják sajátos vészkiáltászerű hangjukat. Erre a kisebb utazók felkapnak hátukra s bár-

a földeket. Az első év igen szerencsétlen volt, de a második dúsán ígérkezett kárpótolni az előbbi év veszteségeit.

A magvak kikeltek, s gyönyörűen növe hajtották kalászos fejeiket, s a farmerek boldogságtól tündöklő arccal járták be földjeiket. Egyszerre fenyegető tönkretetés veszedelme ébresztette fel őket a megelégedés nyugodt álmaiból. Sáskákat fellege zudult alá a hegyekről s villámgyorsan kezdte pusztítani a gazdagsággal biztató gabnaföldeket. Hiába igyekeztek a farmerek elriasztani vagy elpusztítani a tömeget; erőlködéseik füstbe mentek.

Végre kétségbeesve abbahagyták a küzdelmet, mikor egy másik, madarakból álló felleg közeledett s csapott le az utálatos sáskatömegre. Ez még csak az előcsapat volt; százával, ezrével

SARKANTYUS SZÁRNYU CHAUNA CSIRKÉKET VÉDVE.

milyen hihetetlennek tűnik is ez föl, tanyát ütnek hosszúlábú, nemesszívú barátjaik hátán. Mikor aztán hazafelé jönnek a darvak, itthon már nem repülnek mélyen, mert tudják, hogy lefelé mindig könnyebb az út és kis társaik aztán lassan lemaradnak hátukról.

Lehet, hogy majd a jövő megfigyelések kiderítik, hogy a darvak e nemesszívúsége szintén önzésen alapul, de addig, míg ezt be nem bizonyítják, maradjunk abban a hitünkben, hogy ők a jót csakis a jó kedvéért teszik.

Egy sajátos példáját akarjuk még megemlíteni amaz eseteknek, mikor egy-egy madár védelmét mintegy az emberekre terjeszti ki. Ezt néha megteszik a tengeri csüllök. Ezek, mint nevük is mutatja, tengeri madarak, s nem igen mennek a szárazföldre; de néha mégis tömegestől vándorolnak be, s egy ilyen vándorlásukért a mormon farmerek még most is háladatosak irántuk.

1847 volt az első év, mikor a mormonok megtelepedvén Utah tartományban, művelni kezdték

érkeztek a tengeri csüllök és rendszeres harcra szálltak a sáskákat ellen, mintha jövetelüknek egyéb célja se lett volna. Megenni a sáskatömeget sok időbe telt volna, így tehát a madarak csodálatos gyorsasággal szájukba kapták s megölve ismét elbocsátották a betolakodókat, mindaddig, míg az egész tömeg ártalmatlanná nem lett. Mikor ezt a kívánt eredményt elérték, s a szántóföldek meg voltak mentve, nyugodtan, mint a kik dolgukat jól végezték, visszatértek tengerparti hazájukba. Ezóta az utahi farmerek előtt e madarak élete szent és sérthetetlen.

Évenként megjelenik közülök néhány, s mintha tudnák, hogy bántódás nem éri őket, egészen szelidek, s szorosán követik a földművest, mikor az szántja a földet, s a feltúrt földben talált rovarokat és férgeket mohón nyelik el.

A varjú is, bár kellemetlen, zajos ficzkó, sok jó tulajdonsággal dicsekedhetik, melyek őt az őrmadarak rangjába emelnék, de szerencsétlenségére más rossz tulajdonságai ellensúlyozzák

hasznosságát. Rengeteg mennyiségű rovar, hernyót, bábót faldos fel a földművesek nagy hasznára és két-három társával egy-egy héja életét is megkeseríti. Ám e mellett igen sokszor maga is neki esik a gabonának, s ha nincs más, a baromfi-udvarról csillapítja éhségét. Így aztán jótetteit az emberek gyakran elfelejtik gaz csinnyevései tudatában.

A középiskolák élete az 1898/99. tanévben.

Tizenötödik közlemény.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégiumba, e régi híres kálvinista intézetbe (igazgató Bedőházy János) 354 növendék iratkozott. A jótékony ügye rendkívül örvendetes méreteket öltött: össze-vissza mintegy 4300 forint jutott a segélyezésre. Nem kevesebb, mint 42 alap állott fenn: közöttük a Bolyai-alap a legjobb matematikus számára és a Mentovich-alap önképzőkori jutalmakra. (Bolyai Farkas, a világhírű matematikus és Mentovich, a jeles költő tudvalevőleg Marosvásárhelyt tanárkodták. (A jutalmak közül legszebbnek nevezhető azonban a legjobb magyarságot íjára háramló *«erénydíj»*: ezt Kelemen László VII. o. t. kapta. A főgimnázium mellett hatalmas internátus állott fenn, hová első sorban vidékről jövő, jó előmenetelű növendékeket vettek föl. 25 szegebb diák ingyen nyert ellátást, mint *«szolga-tanuló»*. Dívott az intézetben a *magántanítói rendszer*, hogy t. i. a VI—VIII. osztályok érettebb tagjai az alsó négy osztálybelieket tanígtatták; ez a mód azelőtt minden kis diákra nézve kötelező volt, most már nem, ám azért igen sokan igénybevétték. A kollégium nagykönyvtára 16,700 művet foglalt magában. A három felső osztály ifjai vívni tanultak, az előrehaladottabbaknak az olasz iskolát mutatták be. A *«Mentovich-önképzőkör»* buzgón dolgozott, annál csodálatosabb, hogy pályakérdései, valamint a tanári kartól kitűzött tételek megoldatlanul maradtak. Az ifjúsági olvasó-egyesület 115 taggal jól egybeválogatott lapokat járatott. A tanulás eredményét nézve, felülő nagy az elégtelenek száma; 108 tanuló bizonyítványában fordult elő székunda. Az érettségén 22 jelentkező közül 6 prematurus lett, 6 bukott. Magyar nyelvből eme feladatokat dolgozták ki: *a)* Minő befolyással volt Nagy Lajos uralkodása Magyarországon a művelődésre? *b)* A munka és boldogság egy úton jár. *c)* Miféle fizikai tulajdonságokkal bír és miképen alkalmaztatik a víz folyadék és légnemű állapotában?

A mezőtúri ev. ref. főgimnáziumba (igazgató Fejér Lajos) év elején 294 tanuló jegyeztetett be. Ezen, már a 16. század közepétől fennálló intézetben (a nagynevű Szegedi Kiss István 1551—52 közt már a *«túri»* iskola igazgatója vala) néhány érdekes ódon szokás dívott. Így még *«bezárás»* néven fennállott a *karcer*, mint 8-ad fokú büntetés (megkülönböztetve az iskolában marasztaltól, mely három órán túl nem terjedhetett); továbbá a pénzbürség, mint elsőfokú büntetés (a segélyegylet meg könyvtár javára), olyan ifjúra, ki a dohányzás tilalma ellen vétett, avagy bizonyítványát bepiszkolta. A fegyelmi szabályok sok bőles intézkedést tartalmaztak, így példának okáért a 75. §.: *«Barátaikat jól válaszszák meg a tanulók; azért nem nézhetjük közönyösen, ha a gimnáziumtól valamely fegyelmi vétség miatt megvált ifjakkal sűrűn*

érintkeznek, társaságukban az utcán ügyelenek vagy összejárnak». A segítő-egyesület vagyona negyed-félezer forintra ment és segédelmet nyújtott pénzben, könyvben, ruhában, gyógyszerben. A tápintézet olesó 70 frt évi díjért 40 tanulót élemezett, huszonketten bent laktak. A tanárok télen felolvasó-estéket tartottak jótékony célra, még pedig szép jövedelemmel. Az önképzőkör szorgalmasan munkálkodott, volt többek közt egy versenyfoglalmas pályázata, a mikor e tárgyat dolgozták ki: *«Tavaszi kép az Alföldről»*. A szegény tanulók zenei kiképzésére ingyenes hegedű-tanfolyam nyílt. A tornatanár vívni is tanított, oktatták azonfelül a táncot is, még pedig a gimnázium és felsőbb leányiskola növendékeiből alakult csoportokban. Irásbeli érettségi tételek: *a)* Adassanak elő a magyar népies költészet jellemző vonásai. *b)* A *pragmatica sanctio* és jogi következményei Magyarországra nézve. *c)* Mi úton szerezhethük meg és biztosíthatjuk magunknak a valódi és nemes boldogságot? [Vörösmartyból vett idézet alapján.] A görög nyelvnek 39, a pótló tárgyaknak 32 híve volt.

A miskolci ev. ref. főgimnázium (igazgató dr. Kovács Gábor) a népes intézetek közé tartozott a maga 491 tanulóival, kik közt négy magántanuló leány is akadt. Miskolcra a protestánsok 1560 óta tartanak fenn iskolát, az utolsó épület 161 esztendei szolgálat után megszükkült és megrokkant, ezért másfél-százézer forintot felülhaladó költséggel új hajlékot emeltek, melyet a tanév kezdetén avattak föl. Az értesítő több tekintetben panaszokodik: hogy a szabadkézi rajzolat, mely pedig megfelel a művészetek felkaroló új iránynak, nem tanultak elegenden, hogy a francia nyelvi és gyorsírási tanfolyam vállalkozók hiányában megszűnt, továbbá, hogy a jótékonyseg forrása lassacskán csergődzett, azért segélyt a rászorulóknak alig adhattak. A tápintézetben csak nyolczan kaptak ellátást, de lakást nem, a városban nagy a drágaság, ezért az igazgatóság *«első szavat emel a nagyközönséghez, vegye pártfogása alá a szegény tanulók ügyét»*. Ezek a kedvezetlen jelenségek a mostani tanévben bizonyára irmagostul kipusztultak már. Egyebekben az intézet az értesítő szerint olyan volt, *«mint a csemetéből teljes erőre jutott fa, melyen nemesak virág van bőven, hanem a virágokból élvezhető gyümölcs is terem»*. Értékes a természetrajzi szertár, történeti muzeum is alakult. A *«Kazinczy-önképzőkör»* 133 taggal működött, régi idők óta megnyerte a közönség rokonszenvét, mely ünnepies üléseit nagy számmal látogatta. Könyvtára részére megszerezte a nagy Jókai-kiadást is. Az ifjúsági zenekar gyakorlta közreműködött a miskolci conservatorium házi estélyein. Volt szép helyiséggel bíró ifjúsági olvasó-és sakk-egylet (ilyen alig találkozik másutt az országban) 78 taggal: két ízben rendeztek versenyt, mind-egyik 12 napig tartott és a legjobb sakkozónak Reichard Ottó VII. o. t. bizonyult. Az érettségi vizsgát 30 közül 20 állotta meg sikerrel, jelesen kettő. Tételek: *a)* Jósika és Jókai regényei tárgya, irány és műalkotás tekintetében. *b)* A gőz és villam a civilizatio szolgálatában. *c)* A színelőadások hatása a népek művelődésére.

A munkási állami főgimnáziumban (igazgató Jankovich Sándor) 325-en tanultak, ruthén nemzetiségűnek csak 9 ifjú vallotta magát, de a magyar és ruthén nyelvet 75-en beszélték. Ez utóbbit, mint rendkívüli tárgyat tanították. A hozzákapcsolt tápintézetben 25 tanuló lakott és nyert ellátást; ezt a közel jövőben *állami internátussá* fejlesztik 80 növendék részére, kik közül a negyedrészek ruthén

lelkészek fiainak kell lenni. A segítő-egyesület tiszta vagyona hatezer pengő körül járt. Az *«Eötvös-önképzőkör»* derekasan buzgózkodott, nagysikerű Arany-matinéet rendezett, melyen a közönség meggyőződhetett az ifjak nemes ambíciójáról. Ev végén rajkiállítás rendeztek, itt néhány haladottabb tanuló iparművészeti és műtörténeti rajza általános figyelemben részesült. Az ifjúság megünnepelte a podharingi útközetnek ötvenedik fordulóját. Az iskola-orvos jelentésében van egy érdekes részlet: megmérte testsúly és magasság tekintetében a tanulókat és az eredményeket összehasonlította a hamburgi diákokon eszközölt mérések adataival. E szerint a német fiúk magasság dolgában vezetnek, de testsúlyban a mieink elébb állanak. Az érettségi vizsgálaton mind a 14 jelentkező átment, 2 jelesen. Magyar nyelvből és irodalomból a következő dolgozatokat készítették: *a)* Mi hatása volt Vörösmarty költői működésének a magyar irodalomra? *b)* Csak az lehet igazán nagy, a ki nagy dolgokért lelkesül. *c)* A földművelés, mint az emberi műveltség kezdése. A pótló tárgyakat sokkal többen (68) tanulták, mint a görögöt (37) és lám, görögből jobb volt az eredmény!

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Márczius 15-ike a középiskolákban.

Halomszámra kaptuk az értesítéseket arról, mily lobogó lelkesedéssel ülték meg diákjaink a szabadság ébredésének szent napját. Igaz lelki gyönyörűséggel olvastuk a tudósítások minden egyikét és valóban bánatot érezünk, hogy nem tehetjük közé teljes terjedelmében az ünnepségek egész sorrendjét és minden szereplőnek a nevét. Mert bizony megérdemelnék ezt derék ifjaink, kik buzgalmuk és tehetségük legjavával működtek közre! Amde terünk szük volta korlátok. A beérkező anyagot két részre osztva közöljük. Údv mindnyájatoknak!

A budapesti ev. ref. főgimnázium ifjúsága a nagy naphoz méltóan ülte meg márczius Idusát. Az ifjúsági énekkar a *«Haj Rákóczy, Beresényi»* cz. kurucznotát énekelt. A szónoki szépségekben bővelkedő ünnepi beszédet dr. Horváth Cyrill tartotta. A *«Talpra magyar-t Nemes Elemér és Miklós Elemér alkalmi versét Csordás Elemér szavalták. Végül pedig Szász Károly, a ref. főgimnázium ifjúságától bálványozott püspök és költő, tartott gyönyörű buzdító beszédet a növendékekhez.*

Az V. ker. főreál matinét rendezett a szabadság emlékünnepe. Brahms zongoragyűgyesének elhangzása után Vámos Milos beszélt, majd Láng Andor szavaltá Drégely Gábornak alkalmi ódáját. A matinée válogatott zeneszámai Liszt Ferencz (XVI. rhapsodia, zongorán játszottá Szirt Lajos), Hubay Jenő (Suite, hegedűn előadta Anisz Aladár) és Riedley-Kohne szerzeményeiből kerültek ki.

A VI. ker. felső kereskedelmi iskolában Lengyel Sándor igazgató megkapó beszédet mondott. Nagy hatást keltett Gómori Jenő felső o. tanuló *«Márcziusi szellők»* című pályanyertes dolgozatának felolvasása. Az aradi kir. főgimnázium ünnepélyén Sente László VIII. és Jánossy Imre VII. o. tan. beszélték. Bing János *«Márcziusi napok»* ezímen felolvasott, Heinrich Gyula Petőfi *«Egy gondolat bánt engemet»* rhapsodiáját szavaltá, melodramái kísérettel. A műsor szebbnél-szebb zeneszámokban bővelkedett.

A brassói róm. kath. főgimnáziumban Monath

Sándor tartott beszédet. A férfikar a *«Bánk bán»*-ból az imát énekelté.

A csiksomlyói róm. kath. főgimnáziumban Benke Antal VIII. o. tan. szónokolt. Három diák előadta az *«Otven év után»* trialógót. Turóczy Albert VIII. o. t. elszavaltá zenekísérettel mellett Rudnyánszky Gyula *«Honvágy»*-át, melyhez a zenét Kerekes Károly VIII. o. tanuló szerezte. A zenekar eljátszotta még Balányi János főgimn. tanár indulóját.

A csurgói ev. ref. főgimnázium ünnepélye nagyszámú közönség előtt, óriási lelkesedés közben folyt le. A műsorból kiemeljük dr. Horváth József tanár megnyitóját, Izsák Ferencz VII. o. t. emlékbeszédét és Földes Imre *«Otven év után»* cz. drámai költeményének előadását.

Az eperjesi kir. kath. főgimnáziumban Maguth B. VIII. o. t. emlékezett Petőfiről. Ruszinkó M. VIII. és Holénia L. VII. o. tan. növendékek *«Petőfi-induló»* szereztek erre az alkalomra, melyet szép hatással adott elő a zenekar.

Az érsekújvári főgimnáziumban Farkas Pál meghatározó emlékbeszédet mondott, Náthán Gyula a márcziusi nagy napok lezajlását ismertette és Urbanovits Ottó *«A felvilágosodás szüli a szabadságot»* című értekezését olvasta föl. Az ünnepélyt Nowotny Henrik tanár lélekelmélő szép szavakkal zárta be.

A győri benczés főgimnázium ünnepelésének műsorából kiemeljük e pontokat: Emlékbeszéd, tartotta Berkovics Miklós. Részlet Balog István *«Nagy idők»* cz. színművéből.

A hajduböszörményi ev. ref. főgimnázium ifjúsága a tanítóképző növendékeivel egyesülten ülte meg márczius idusát. Először isteni tisztetlet volt; az ünnepélyt a gimnázium udvarán tartották, hol a csunya, szeles idő ellenére szépszámú közönség lelkesedett a beszédeken, szavalatokon.

Az iglói főgimnázium tanulóifjúságának szónoka Német Gábor VIII. o. tan. volt. A dalkor a *«Honfiak vigyázatok»* darabot és a lengyel himnust énekelté.

Márczius 15. Karczagon. Az ébredő szabadság emlékünnepe Karczagon is megtartották a szépen földszített tornacsarnokban. Az ünnepélyt a gimnázium tanárkara rendezte az önképzőkör közreműködésével. Jelen voltak Tassy-Becz Géza polgármester vezetése alatt a városi tisztviselők testületileg, a 48-as honvédek, orvosok, bírák és nagyszámú intelligencia. A templomban Garzó György tanár imádkozott. Felolvasott Hemző Lajos tanár, szavaltak Szőke Andor és Szántó József tanulók. Az ünneplő közönség a *«Szózat»* éneklése mellett oszlott el.

A kassai állami főreáliskolában Gerevich Tibor, az önképzőkör ifjúsági elnöke fejtette ki a nap jelentőségét. Némethy Béla VII. o. t. czimbalom, hegedű és zongorakisérettel mellett szavaltá Váradi A. költeményét: *«Petőfi a Hortobágyon»*. Elkann Miksa VIII. o. tan. *«Márczius idusán»* című ódáját adta elő. Kovácsy Pali I. o. t. szép, csengő hangon kurucznotákat énekelt. Dunkel Károly VI. o. t. magyar ábrándokat játszott czimbalmon. A tárgysorozat igen választékos, minden ízében magyaros volt.

Fényes hangversenyt tartott a VII. ker. állami főgimnázium márczius 15-ikén este a Royal-szálló dísztermében. A hangversenyt az ifjúsági daloskör férfikara nyitotta meg Rieger György *«Isten hozzád»*-jával. Ezután Bárdos Arthur VIII. o. tanuló szavaltá Arany *«Pázmány lovag»*-ját jó humorral. Majd az ifjúsági zenekar Kelemen Lajos VIII. o. t. vezetésével Volkmann *«D-moll serenade»*-ját adta elő, mely igen nagy tetszést aratott. Ezt Reiner Sándor IV. o. tan.

